

### ЛІТЕРАТУРА:

1. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 року.  
URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_801#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text) (дата звернення: 19.03.2025).
2. ООН вперше визнала чисте довкілля невід'ємним правом людини. ЕкоПолітика. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/oon-vpershe-viznala-chiste-dovkillya-nevid-iemnim-pravom-ljudini/> (дата звернення: 19.03.2025).
3. Паризька угода 2015 року.  
URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_l61#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l61#Text) (дата звернення: 19.03.2025).
4. Бехруз Х. Н., Грушко М. В. Захист навколишнього середовища від час збройного конфлікту. Академічні візії. 2023. № 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/744>
5. Грушко М. В. Міжнародно-правове забезпечення захисту природного середовища та питання відповідальності за вчинення шкоди довкіллю у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України. Академічні візії. 2023. № 19. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/791>
6. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1992 року.  
URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995\\_044?utm\\_source=chatgpt.com#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_044?utm_source=chatgpt.com#Text) (дата звернення: 19.03.2025).
7. Public international law and climate change - centre for climate engagement. Centre for Climate Engagement.  
URL: <https://climatehughes.org/law-and-climate-atlas/public-international-law-and-climate-change/> (date of access: 19.03.2025).
8. Public international law and climate change - law and climate atlas. Law and Climate Atlas. URL: <https://lawclimateatlas.org/resources/public-international-law-and-climate-change-2/> (date of access: 19.03.2025).

УДК 342.7

**Паращук В. І.**  
аспірант юридичного факультету  
Західноукраїнського національного  
університету

### **Внутрішньо переміщені особи у контексті змін клімату: виклики та міжнародно-правові аспекти**

Глобальні кліматичні зміни дедалі частіше стають причиною переміщення населення. Посухи, повені, лісові пожежі, деградація ґрунтів змушують мільйони людей залишати свої домівки. Більшість із них не перетинає кордони, а переміщується всередині держави, отримуючи статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО). При цьому міжнародне право не надає

ВПО такого ж рівня захисту, як біженцям, оскільки Конвенція ООН 1951 року про статус біженців їх не охоплює.

Кліматичний фактор переміщення є складним для правового визначення. Хоча терміни «екологічний мігрант» чи «кліматичний біженець» активно використовуються в наукових колах, вони не мають визнання у міжнародному праві. Водночас Керівні принципи ООН з переміщення всередині країни (1998) визнають природні лиха як одну з причин ВПО [1].

Країни Африки зробили крок уперед, ухваливши Кампальську конвенцію (2009), яка визнає екологічні фактори як підставу для переміщення [2]. Це приклад того, як регіональне право може реагувати на нові виклики, випереджаючи міжнародні ініціативи.

Особливої актуальності тема набуває для України. В умовах повномасштабної агресії Росії понад 4,9 млн осіб стали ВПО [3], і на цьому тлі кліматичні ризики лише ускладнюють гуманітарну ситуацію. Війна вже зараз спричиняє екологічну деградацію: забруднення ґрунтів, руйнування інфраструктури водопостачання, знищення природних ресурсів. Це створює передумови для майбутніх кліматичних переміщень, особливо на сході та півдні України.

Наразі Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2014) не враховує змін клімату як окремої підстави для переміщення. Проте враховуючи глобальні тренди, варто розглядати можливість внесення змін до законодавства або розробки спеціальних політик адаптації. Також необхідна інтеграція кліматичних ризиків у стратегії відновлення постраждалих територій [4].

Відповідно до міжнародного права прав людини, держава зобов'язана гарантувати ВПО доступ до житла, охорони здоров'я, освіти та безпеки. Ці гарантії мають бути забезпечені і в контексті екологічно обумовленого переміщення. Зміни клімату вже не є «загрозою майбутнього», а реальним фактором, що трансформує внутрішню міграцію в Україні.

Отже, захист ВПО в умовах кліматичних змін вимагає оновлення як міжнародно-правових підходів, так і національної правової бази. Україна, маючи значний досвід у роботі з ВПО, може стати прикладом інтеграції екологічної складової у політику переміщення.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. UN Guiding Principles on Internal Displacement, 1998. URL://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf
2. African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa (Kampala Convention), 2009. URL: <https://au.int/en/treaties/african-union-convention-protection-and-assistance-internally-displaced-persons>
3. Дані Міністерства соціальної політики України, 2024. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
4. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. Офіційний вісник України, 2014, № 85, ст. 1196.